

BUIGEN OF BARSTEN?

Door: Victor A.C. Remouchamps (Luitenant-Kolonel der Artillerie b.d.)

Militair en politiek analist

15 augustus 2017

Inleiding

Lukashenko claimt dat Belarus een eigen nationale identiteit heeft, uitgedrukt in een unieke culturele achtergrond en bevestigd door een eigen geschiedenis. Zoals gebruikelijk bij politici die graag de historie gebruiken om hun eigen beweringen te accentueren, rust die claim op drijfzand. Zijn uitlatingen zijn een poging om een balans te vinden tussen de economische wurggreep van het Kremlin en de hang van de doorsnee burger naar een zelfstandig en neutraal Belarus. Kort gezegd: de man wil rust in de tent. Het grote probleem van Lukashenko ligt verborgen in het gegeven dat beide processen een onderscheidend tempoverschil bezitten en beide niet door hem volledig gestuurd, laat staan beheerst kunnen worden.

Onrust als voedingsbodem voor oproer en verwijdering

Het volk mort. De gebeurtenissen in de achterliggende maanden hebben de leefomstandigheden en de levensvreugde van de doorsnee Belrus ernstig beknót.

Anatol Lyabedzka

Pavel Sieviarynet

Vital Rymasheuski

Volha Kavalkova

Yuras Hubarevich

Het gezicht van de oppositie (Bron Wikimedia)

Hubarevich, Volha Kavalkova, Vital Rymasheuski en Pavel Sieviarynets, eindelijk een gezicht gekregen. Belangrijker is dat dit comité er in is geslaagd om het volk te mobiliseren. Het morrende volk is in Minsk, Mohylev, Homel en Grodno massaal de straat opgegaan. Meegevoerde spandoeken drukten niet alleen in felle bewoordingen het ongenoegen jegens de regering Lukashenko uit, maar bekritiseerden tevens de slaafse houding t.o.v. Rusland. Sindsdien wordt het straatbeeld van Minsk, Homel, Mohylev, Babruysk en Vitebsk regelmatig gekleurd door roepende mensen met borden waarop teksten staan, die geen ruimte laten voor een sussende interpretatie van de wensen van de bevolking.

Moskous streven naar een grotere militaire aanwezigheid op Belarus grondgebied; Westerse sancties die diep ingrijpen in de levensstandaard; de verleende toestemming om op de locatie van een nationaal monument in de bossen van Kuropaty¹ een kantoorgebouw te bouwen en de introductie van een *parasietenbelasting* om de steeds leger rakende schatkist te vullen, zijn grote druppels geweest die de emmer hebben doen overlopen.

De oppositie heeft middels een comité met Anatol Lyabedzka, Yuras

De *zelfstandige* media hebben Lukashenko opgeroepen zich te distantiëren van het beleid van Moskou om te voorkomen dat het land wordt meegezogen in de Russische economische en financiële perikelen. Vermoedelijk hebben de groeiende onrust in de straten van de grote steden, de kritische houding van het gros van de mediabronnen en vooral de negatieve gevolgen van de Russische inmenging in het oosten van de Oekraïne, Lukashenko gedwongen een andere koers te varen. Een koers gesymboliseerd door uitspraken als *“Broeders van Oekraïne”*² en *“Belarus strijdt voor onafhankelijkheid”*, moet leiden naar een grotere onafhankelijkheid tegenover Rusland, betere banden met het Westen en het terugbrengen van rust in de belangrijkste Wit-Russische steden.

Echter, Lukashenko beseft terdege dat hij uit economisch - en veiligheidsopzicht ook gedwongen is de vrede met de grote boze buurman te bewaren om te voorkomen dat Belarus als politieke entiteit en Lukashenko als invloedrijke regeringsleider gemarginaliseerd zal worden. Hij kan eenvoudigweg de beschermende hand van Poetin niet missen. De staatsindustrie is voor grondstoffen en afzet van eindproducten sterk gericht op de Russische Federatie; de energievoorziening van Belarus is voor een belangrijk deel afhankelijk van door Rusland gesubsidieerde olie- en gasleveranties, en de strijdkrachten en nationale inlichtingenstructuren zijn voor een belangrijk deel geïntegreerd in de militaire structuur van de buurman. Rusland is Belarus' voornaamste handelspartner.

Opschroeven van het spanningsveld

Moskou - beseffende dat de onrust in Belarus de kansen op een grotere politieke invloed en militaire bezetting in dat land doen slinken - bekijkt de ontwikkelingen in het buurland met een groeiende irritatie. Een grotere militaire aanwezigheid aan de grenzen van het NAVO-verdragsgebied, schept ampele mogelijkheden om de druk op Baltische staten en Midden Europese NAVO-lidstaten op te voeren en een politieke oplossing voor het opschuiven van grenzen af te dwingen. Bovendien kan zij onder de huidige politieke omstandigheden, een tot dusver loyale bondgenoot niet missen.

Om Lukashenko definitief te overtuigen in welke tent hij bij regen en onweer zou moeten schuilen, heeft Poetin besloten om in de omgeving van Ostrovets, op nog geen 40 kilometer van Vilnius, de *Ostrovets Nuclear Power Plant* (ONPP) versneld te operationaliseren. In 2013 hebben Minsk en Moskou specialisten dertig locaties op hun mogelijkheden voor een NPP laten onderzoeken en hoewel Ostrovets niet in de top van de beste keuzes stond, is op basis van andere criteria toch gekozen voor Ostrovets.

De Ostrovets NPP op 41 kilometer van Vilnius

De belangrijkste argumenten voor deze keuze waren:

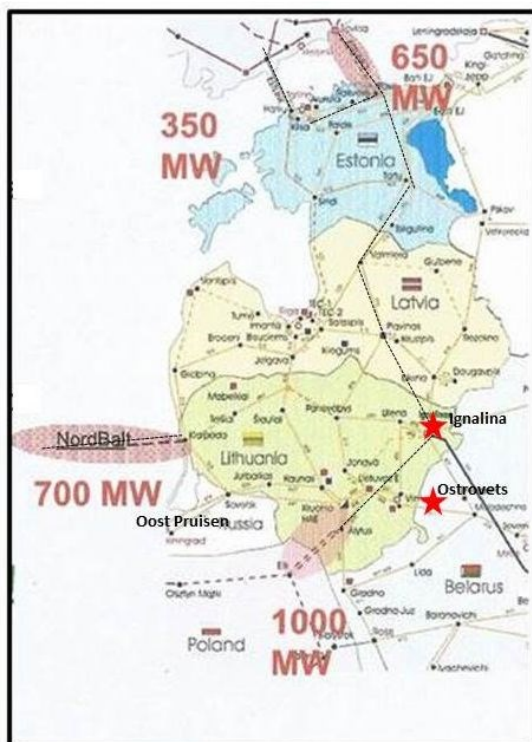
- Rusland krijgt volledige controle over het energieverzorgingssysteem van Belarus;
- De NPP is een uitstekend hybride middel om Finland, Hongarije en Slowakije op politiek en diplomatiek gebied ertoe te bewegen bij internationale vraagstukken de kant van Moskou te kiezen;
- De mogelijkheden om de druk in (een van) de Baltische staten op te voeren en zo een desintegratie van (een van) de staten in gang te zetten, worden door de ONPP vergroot.

De ONPP kost 10 miljard dollar en is voor 90% gefinancierd door Russische banken. In 2013 sloot Minsk een contract met *Rosatom*, de Russische overheidsinstelling die verantwoordelijk is voor alle nucleaire aangelegenheden. De NPP moest initieel gereed zijn in 2018 om vanaf 2020 energie te kunnen toeleveren. Gelet op de uitspraak van de *NATO Atlantic Counsel (NAC)* “... as illustrated in Hungary, Finland, and Slovakia, Rosatom’s presence in these countries has either already secured more favorable positions vis-à-vis Russia or is creating more advantageous environments in which to do so....” strekken Rosatoms grijparmen zich uit tot in de grensstreken van het NAVO-verdragsgebied.

Moskou heeft in het contract bedongen dat Rusland toestemming krijgt om uit veiligheidsoverwegingen een garnizoen te huisvesten in de directe omgeving van Ostrovets. Op 16 kilometer van de grens met Litouwen. Dat garnizoen zal gevuld worden met een bataljon van ongeveer 300 man en zal worden opgeleid en wordt gecommandeerd door de Russische Nationale Garde uit Sint Petersburg. Het ligt voor de hand dat het garnizoen een 4-dimensionaal karakter heeft ter bescherming van personeel en materieel van het garnizoen. Moskou heeft bij Minsk er op aangedrongen om luchtverdedigingseenheden met geavanceerde ver reikende opsporings- en volgradarapparatuur in het noordwesten van

Belarus te stationeren. Deze luchtverdedigingsmiddelen die vanzelfsprekend een defensieve opdracht hebben, verruimen de opties om NAVO-communicaties te intercepteren en te manipuleren en in voorkomend geval niet-Russische luchtplatformen aan te grijpen om de veiligheid van het garnizoen te waarborgen. De faciliteiten voor het nieuwe garnizoen zijn gereed. Mens en materieel zullen als onderdeel van de oefening ZAPAD 17 in september 2017 de faciliteiten gaan betrekken, waardoor het geheel begin 2018 operationeel is. Op deze manier heeft Putin via een omweg toch zijn doel bereikt om een militaire basis in Belarus te krijgen.

Aan de andere kant van de grens hadden de Baltische staten het plan opgevat om samen een kernreactor bij Visaginas (de oude locatie van de Ignalina NPP) van de grond te trekken en die voor 2020 te integreren in het netwerk

Voorziene en bestaande aansluiting op de verschillende energienetwerken in de regio

Schrijver voor de NPP Ignalina in 1994

van de EU (ENTSO)³ om hun energie-afhankelijkheid van Moskou te minimaliseren⁴. In feite was dat plan het gevolg van de voorwaarde die de EU aan Litouwen had gesteld voor een lidmaatschap, nl. sluiting van de verouderde kerninstallatie van Ignalina.⁵ Moskou heeft aan de EU verzocht om in de integratieplannen voor de drie Baltische staten ook de Russische enclave Oost Pruisen/Kaliningrad mee te nemen en een verbinding tussen Oost Pruisen en Polen te realiseren. De EU heeft daar afwijzend op gereageerd en Litouwen heeft vervolgens maatregelen genomen om Oost Pruisen/Kaliningrad te isoleren.

Vanzelfsprekend is dat een doorn in het oog van Moskou die zijn energiegriep op de Baltische staten en Finland ziet verslappen. Moskou heeft daarom naar het wapen van nepnieuws gegrepen om de bevolking van de Baltische staten ertoe te bewegen hun regeringen te

stimuleren het plan voor een gezamenlijke kerninstallatie en afkoppeling van het door Moskou gecontroleerde IPS/UPS⁶ Systeem naast zich neer te leggen. Berichten over de gevaren van een onveilige kerninstallatie voor de volksgezondheid en flora en fauna, ondersteund door beelden van de effecten van de lekkende kernreactor van Fukushima, moeten dat politieke doel realiseren.

Combinatie Nepnieuws-Energie als *operative enabler resp. force multiplier*

Moskou heeft in de achterliggende jaren herhaaldelijk bevestigd dat proliferatie van nepnieuws een uitermate effectief en doelmatig instrument is om in het kader van psychologische oorlogvoering politieke doelen te bereiken. Het effect dat kan worden verkregen, is door de zegeningen van internet indringend en soms blijvend. Door de ontwikkelingen in Belarus en de Baltische staten heeft Moskou naar een nieuw hybride instrument gegrepen. De combinatie energie en nepnieuws om de publieke opinie te sturen en zo hun regeringen ertoe te bewegen politieke beslissingen te nemen, die gunstig zijn voor Moskou, is een van de middelen.

Bij Westerse samenlevingen heeft Poetin al opmerkelijke successen kunnen behalen. De nabije toekomst moet uitwijzen of hij er in slaagt om de boze Belarus bevolking in de door hem gewenste kompasrichting te sturen teneinde Lukashenko weer in de *teepee* van de Russische Federatie te kunnen begroeten en de EU, Baltische staten en Finland te overtuigen hun energieplannen te stoppen. Gelet op de status waarin het BEMIP-proces zich nu bevindt, is dit laatste wensdenken. De vraag is nu wat de volgende stap van Moskou zal zijn om te voorkomen dat Oost Pruisen/Kaliningrad geïsoleerd wordt. Het wordt voor de betrokken staten en partijen – met name voor Lukashenko en de Baltische staten - op diverse manieren een keuze tussen buigen en barsten. Daarbij moet worden voorkomen dat de EU, de NAVO en de VS tegenstrijdige signalen geven aan Moskou.

-
- ¹ Op die plaats werden in 1938 – 1941 minimaal 30.000 (aangegeven door de vertegenwoordigers van de regering) en naar schatting zelfs meer dan 240.000 (schatting van Westerse en Belarussische historici) Witrussen vermoord door het Sovjet regime. Kuropaty wordt sinds die tijd beschouwd als een monument van de herboren nationale identiteit.
- ² Oekraïne is de op één na belangrijkste handelspartner van Belarus en daarom is het onverstandig om in de kwestie Oost Oekraïne partij te kiezen. Wanneer Rusland onder de indruk zou raken van de Westelijke sancties en zou toegeven aan de druk om haar territoriale ambities op te geven, zou dit negatieve repercussies opleveren, die Belarus zouden kunnen schaden.
- ³ *European Network of Transmission System Operators* is in 2008 opgericht in Brussel: een stelsel van 42 elektriciteittoeleveranciers (TSO) voor 35 Europese staten.
- ⁴ Visaginas (voormalige Ignalina NPP) moet een sleutelpositie innemen van de op te richten *Baltic Energy Market Interconnector Plan* (BEMIP) waardoor Polen, Zweden en Finland verbonden worden met het elektriciteitsverdeelpunt in Visaginas.
- ⁵ Genereerde ruim 70% van de elektriciteitsbehoefte van Litouwen; elektriciteit was een belangrijk exportmiddel.
- ⁶ Het IPS(Integrated Power system)/UPS (Unified Power System) system is een “wide area synchronous transmission grid” waar op een aantal CIS landen (RF, Oekraïne, Kirgistan, Kazakhstan, Armenië, Tadjikistan, Georgie, plus Moldova en Mongolië) zijn aangesloten. Het systeem wordt vanuit een en dezelfde locatie geleid.